

Шелестова Л. В.

*Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)*

Кизенко В. І.

*Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)*

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ У ПРОФІЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ ЗА УМОВ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У сучасній системі освіти України, як і в багатьох інших країнах, відбуваються значні зміни, що стосуються впровадження нових підходів та технологій навчання. Останні декілька років відзначилися швидким поширенням змішаного навчання, яке стало реакцією на виклики, спершу пов'язані з пандемією COVID-19, а пізніше — з повномасштабною війною. Традиційні форми навчання, до яких звикли більшість учнів і вчителів, зазнали істотних змін, що торкнулися також методів оцінювання навчальних результатів. Зараз змішане навчання перетворилося з тимчасового заходу на нову норму, яка потребує особливої уваги в організації, контролі та оцінюванні компетентностей учнів, особливо в контексті профільної середньої освіти.

Змішане навчання об'єднує елементи традиційного очного та дистанційного навчання, що відкриває нові перспективи для педагогів і учнів. Поєднання інформаційних технологій із класичними методами дає змогу зробити освітній процес гнучкішим, індивідуалізувати навчальні траєкторії та підвищити рівень самостійної роботи учнів.

Як концепція, змішане навчання охоплює декілька моделей. Найбільш розповсюдженими є ротаційна модель, перевернутий клас та гнучке навчання. Кожна з них має свої особливості, проте загальним є те, що частина навчання проходить онлайн, а інша — офлайн. Такий підхід дає змогу зменшити навантаження на учнів, краще розподіляти навчальний час і персоналізувати освітній процес відповідно до індивідуальних потреб учнів.

Змішане навчання відіграє особливу роль у профільній середній освіті, оскільки цей рівень навчання передбачає глибше та більш спеціалізоване вивчення окремих дисциплін. Це вимагає нових підходів до організації освітнього процесу, адже учні профільних класів стикаються з необхідністю засвоїти значно більший обсяг навчального змісту в обраних напрямках. Змішане навчання стає не лише способом підвищення ефективності, але й інструментом для адаптації навчальних програм до індивідуальних потреб учнів.

Одним із головних викликів змішаного навчання є оцінювання навчальних досягнень. Традиційні підходи, такі як письмові роботи, тести та усні відповіді, вже не забезпечують повного розуміння рівня знань учнів у нових умовах навчання. Варто враховувати не лише підсумкові результати, а й сам процес навчання, а також міру залученості учнів у нього.

Методи оцінювання в умовах змішаного навчання потребують різноманітності та гнучкості. Одним із таких методів є формувальне оцінювання, яке базується на постійному відстеженні прогресу учнів і наданні їм зворотного зв'язку протягом всього навчального процесу. Це дозволяє вчителям оперативно коригувати навчання і допомагати учням засвоювати матеріал на всіх етапах, а не лише під час підсумкових оцінювань.

Дистанційний компонент змішаного навчання відкриває нові можливості для використання цифрових платформ для оцінювання. Вікторини, онлайн-тести та електронні портфоліо стають ефективними інструментами для швидкого отримання результатів і аналізу успішності учнів. Цифрові технології також дозволяють зберігати всі результати в електронному вигляді, що полегшує моніторинг досягнень учнів і їхнього прогресу.

Поряд із формувальним оцінюванням, підсумкове оцінювання залишається ключовим елементом освітнього процесу, оскільки воно дає змогу оцінити результати навчання за певний період. Проте у змішаній формі навчання потрібно враховувати особливості проведення таких оцінювань. Зокрема, в умовах дистанційного навчання постає питання академічної доброчесності, оскільки важливо переконатися, що учень самотійно виконує завдання. Цей виклик вимагає впровадження нових підходів, таких як індивідуальні усні співбесіди або проєктні роботи, що передбачають тривале занурення учня в дослідження конкретної проблеми.

У змішаному навчанні оцінювання стає більш комплексним завдяки використанню мультимедійних ресурсів.

Учні можуть виконувати завдання, що включають відеолекції, інтерактивні симуляції або онлайн-ігри. В цій ситуації оцінювання може включати аналіз взаємодії з контентом, створення власних мультимедійних матеріалів, рівень розвитку критичного мислення в оцінюванні джерел інформації і роботу в групах, що дозволяє відстежувати рівень медіаграмотності учнів.

Також важливим є оцінювання самотійності та навичок саморегуляції. Учні повинні вміти планувати, контролювати й організовувати свій навчальний процес, а також знаходити та вирішувати проблеми, що виникають. Для цього використовуються методи самооцінки, спостереження вчителя та тестування.

Спільна робота школярів також потребує оцінки, яка допомагає визначити внесок кожного учня в проєкти, якість співпраці та здатність до самокритики. Використання онлайн-інструментів полегшує цей процес і робить його більш об'єктивним.

Цифрові навички учнів також оцінюються, включаючи здатність використовувати технічні пристрої та програмне забезпечення, створювати контент і безпечно працювати в інтернеті. Важливо оцінювати й рівень комунікаційних навичок учнів у цифровому середовищі.

Нарешті, якість інтеракцій під час навчання оцінюється через активність учнів у навчальній діяльності, якість їхнього спілкування з учителями та однокласниками, а також здатність до самотійної організації навчального процесу й вирішення проблем.

Попри переваги, змішане навчання має і свої виклики. Основною проблемою є технічне забезпечення. Не всі учні мають доступ до якісного інтернету або технічних засобів, що може створювати нерівні умови для навчання. Окрім цього, існує ризик зниження мотивації учнів до навчання через відсутність безпосередньої взаємодії з учителем та однокласниками. В умовах профільної освіти, коли учні стикаються з більш складними завданнями, це може стати серйозною перешкодою.

Попри всі виклики, змішане навчання відкриває широкі можливості для індивідуалізації навчання. Учні можуть самостійно визначати темп і час для вивчення матеріалу, а вчителі – адаптувати навчальні програми відповідно до потреб класу або окремих учнів. Це особливо важливо в профільних класах, де учні повинні глибше занурюватися в матеріал, щоб опанувати певну спеціалізацію.

Оцінювання результатів навчання в умовах змішаного навчання має враховувати всі ці чинники, щоб бути максимально об'єктивним та справедливим. Вчителі повинні постійно удосконалювати свої навички використання цифрових інструментів, а також розробляти нові методики оцінювання, які б відповідали умовам змішаного навчання.

Таким чином, сучасна профільна освіта в Україні не може існувати без врахування нових реалій, зокрема впровадження змішаного навчання. Оцінювання в умовах змішаного навчання вимагає розгляду більш широкого спектру чинників та навичок, включаючи цифрові компетентності, саморегуляцію, співпрацю та вміння використовувати різноманітні онлайн-інструменти. Оцінювання результатів навчання в таких умовах стає складним, багатовимірним процесом, який потребує використання різних методик та інструментів. Учителям необхідно навчитися ефективно поєднувати традиційні та нові методи оцінювання, щоб забезпечити всебічний аналіз знань та навичок учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Засекіна, Т. М. (2024). Концептуальні засади розроблення модельних навчальних програм для профільної освіти : наукова доповідь на методологічному семінарі «Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації», 4 квітня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 1 (6), 1–4.
2. Кремень, В. Г., Топузов, О. М., Ляшенко, О. І., Мальований, Ю. І., & Засекіна, Т. М. (2023). Профільна середня освіта: концептуальні засади для нової української школи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1–8.
3. Малихін, О. В., & Арістова, Н. О. (2024). Організація профільної середньої освіти: досвід Естонської республіки. *Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації* : збірник матеріалів методологічного семінару. Київ : Видавничий дім «Освіта», 27–31.
4. Малихін, О. В., Арістова, Н. О., & Ліпчевська, І. Л. (2024). Нормативно-правове забезпечення профільної середньої освіти. *Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації* : збірник матеріалів методологічного семінару. Київ : Видавничий дім «Освіта», 88–94.
5. Носенко, Ю. Г. (2024). Імерсивні технології як засіб підтримки змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти. *Цифрова трансформація науково-освітніх середовищ в умовах воєнного стану* : збірник матеріалів. Звітна наукова конференція Інституту

цифровізації освіти НАПН України, 23 лютого 2024 р., м. Київ / упоряд.: О. П. Пінчук, Н. В. Яськова. Київ : ЩО НАПН України, 127–130.

6. Малихін, О. В., Арістова, Н. О., Шелестова, Л. В., Барановська, О. В., Кизенко, В. І., Кравчук, О. П., Трубачева, С. Е., & Чорноус О. В. (2021). *Реалізація технологій профільного навчання в закладах загальної середньої освіти*: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРІНТ.

7. Шелестова, Л. В. (2024). *Забезпечення проблеми індивідуалізації навчання у нормативних документах та освітньому стандарті. Theory and practice of the development of technical sciences : abstracts of the VI International Scientific and Practical Conference*. Prague, Czech Republic, 267–274.

8. Шелестова, Л. В. (2024). *Змішана форма навчання у профільній загальній середній освіті за умов війни. Trends in the development of science and teaching methods : abstracts of the XVI International Scientific and Practical Conference*. Sofia, Bulgaria, 208–212.

9. Шелестова, Л. В. (2024). *Можливості використання дистанційної форми навчання для ефективної реалізації профільної освіти. Innovative technologies in the field of human service : abstracts of the XV International Scientific and Practical Conference*. Stockholm, Sweden, 154–158.

10. Шелестова, Л. В. (2024). *Особливості навчального змісту у профільній середній освіті за умов змішаного навчання. Introduction of new technologies to improve education : abstracts of XIX International Scientific and Practical Conference*. Rome, Italy, 280–285.

11. Шелестова, Л. В., & Кизенко, В. І. (2024). *Оцінювання результатів навчання у профільній середній освіті за умов змішаного навчання. The latest developments of specialists for the development of science : abstracts of VI International Scientific and Practical Conference*. Florence, Italy, 119–122.

12. Kharchenko, N., Shelestova, L., Shvardak, M., & Trubacheva, S. (2024). Analysis of the effectiveness of technology integration (interactive whiteboards, online platforms, etc.) in modern education. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. v.17(1), 65–72. <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.nse1.65-72>

Яценко В. С.

Інститут педагогіки НАПН України

(Київ, Україна)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Географія як важливий компонент шкільної освіти уявляє собою систему базових знань, умінь і навичок та ставлень відібраних з фундаментальної географічної науки. Географія – наука давня і разом з тим одночасно молода: зараз вона вирішує зовсім інші завдання, ніж у минулому. Протягом довгого часу це була описово-пізнавальна наука, завдання якої зводилися до відкриття і описування раніше невідомих країн і земель.

Сучасна географія – це ціла система наук, що робить її поліпредметною. В навчальному плані шкільна географія – єдиний предмет, що розкриває сутність і закономірності просторово-часової диференціації географічної оболонки як природно-екологічної та соціально-економічної системи. Вона має тісні зв'язки з природничими, суспільними, економічними, екологічними, філософськими, культурологічними, релігійними, психологічними і педагогічними дисциплінами, виконуючи функції інтегрованої галузі знань.